

Dossier sobre el centenari de l'eclipsi

CENTENARI DE L'ECLIPSI TOTAL DE SOL DE 1900

Vicent SOLER SELVA, IES Sixto Marco (Elx)
Comissari Centenari de l'Eclipsi de Sol
del 28 de maig de 1900

Durant aquest any 2000, l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó ha promogut una sèrie d'activitats per a commemorar el centenari de l'observació de l'eclipsi de Sol del 28 de maig de 1900. *La Rella*, anuari de l'IECBV, ha volgut fer-se ressò d'aquesta efemèride i és per aquest motiu que en el present número ha inclòs tres col·laboracions que se sumen a les activitats que al voltant del centenari s'han organitzat a la comarca del Baix Vinalopó.

Les primeres aportacions són treballs biogràfics que tracten dels astrònoms Josep Joaquim Landerer i Climent i Camille Flammarion, dos científics que vingueren el 1900 i que sobresortiren entre tots els visitants que tingué la comarca, tot i que la seua rellevància és ben diferent entre l'un i l'altre: Flammarion és el personatge més popular amb diferència, un fenomen sociocientífic s'ha arribat a dir, sempre envoltat de multituds allà on anava, com també s'esdevingué a Elx; Landerer fou l'astrònom que seguint els canals de la comunicació científica féu tot el que calgué perquè les nostres terres foren considerades a bona part d'Europa com un lloc privilegiat per al seguiment de l'eclipsi; finalment, la publicació del text de la conferència *Els estels de neutrons: els vestigis de grans explosions*, completa l'aportació que *La Rella* fa a la commemoració del centenari de l'eclipsi.

La Dra. Maria Genescà, directora de la Biblioteca de l'Observatori de l'Ebre, coneixedora de la biografia de Landerer i, molt en particular, de l'important llegat que aquest féu a la ciència, en la seua col·laboració

Josep J. Landerer: una figura a l'eclipsi de 1900, ens desvetlla l'origen, els vincles amb la comunitat científica europea, els treballs de recerca i la contribució a l'organització de l'estada dels científics a la comarca. Un treball fonamental el de la Dra. M. Genescà que ens permet justificar la conveniència de recuperar a Elx la figura de Josep J. Landerer, encara que això implique resituar la de C. Flammarion.

El professor i traductor Josep Vicent Candela ha traduït *La vida i obra de Camille Flammarion*, una biografia breu que escriví E. Touchet el 1925, l'any de la mort de Flammarion, per ser publicada en el butlletí de l'*Astronomie* de la Société Astronomique de France, revista i associació, totes dues, fundades a finals del segle XIX pel propi C. Flammarion.

Ja en la lectura de les primeres pàgines s'evidencia la singularitat i la popularitat que envoltava l'astrònom francès. Com ens diu el seu biògraf, Flammarion "s'interessa per tot", caldria afegir potser, per tothom. En aquestes línies hom troba també explicació al fet que en la seua estada a València el 1900, camí cap a Elx, fou rebut per unes cent mil persones i a la nostra ciutat una multitud l'acompanyà des de l'estació del ferrocarril a la casa a on s'havia d'hostatjar.

El treball d'E. Touchet, com és habitual en aquest tipus de biografies, no s'escapa al sentiment d'admiració per l'astrònom francès, i aquesta actitud li impedeix de distanciar-se del personatge biografat i constatar-hi les mancances, si més no en l'àmbit científic. No obstant això, cal dir que el vessant de divulgador científic, i en particular de l'astronomia, de C. Flammarion és el que troba més consens.

El Dr. Joan Antoni Miralles del Departament d'Astronomia i Astrofísica de la Universitat de València, ens ha facilitat el text de la conferència que, amb el mateix títol, pronuncià en el cicle "Centenari de l'eclipsi de 1900. Cicle de conferències de divulgació científica. Maig de 2000" organitzat per l'IECBV, i que tenia una clara vocació divulgativa. Aquest text, *Les estrelles de neutrons: els vestigis de grans explosions*, té la intenció d'introduir un públic no especialitzat en el món de la investigació d'un dels aspectes de l'astronomia. Les estrelles de neutrons, objectes estel·lars l'existència dels quals era inimaginable pels astrònoms que ens visitaren el 1900, menys encara les propietats i les lleis que les governen, són explicats de manera clara, palesant què és allò que és ben conegut d'aquests objectes estel·lars i allò que rau en la frontera del coneixement actual. Els astrònoms que visitaren Elx i Santa Pola, però, sí visqueren els inicis de l'expansió d'una nova física: relativitat i física de partícules, física que acabaria donant resposta a molts interrogants que ja s'havien plantejat ells mateixos. Els models del Sol i els cosmològics actuals, per exemple, són ben diferents dels de 1900, la contribució, però dels astrònoms del tombant del segle, entre els quals es compten aquells que varen conviure amb els nostres avantpassats, foren decisives per arribar a les actuals concepcions.